

Hetedízigen

Arra gondolva, hogy vétkeinkért megbűnhődhetünk, sokszor idéződik fel bennem – feltehetően másokban is – Isten ószövetségi fenyegetése: *Megbosszulom az apák vétkeit fiaikban hetedízigen*. Nem tudom, mikor és honnan szedtem fel ezt a mondatot, amelyben Isten bosszúálló, haragját a bűnrészességben ártatlan utódokon is kitöltő Úrként jelenik meg, és amit főleg akkor szoktak idézni, amikor ennek a képnek a alátámasztása a cél. Az igazság viszont az, hogy ez a mondat így, ahogy itt olvasható, nincs a Bibliában. Valójában eltorzítása azoknak a szövegrészeknek, amelyek a bűnösökről szólnak, és amelyek – némi tartalmi-formai eltéréssel – több helyen is megtalálhatók Mózes öt könyve közül háromban. Isten ugyanis az ember bűnei kapcsán nem bosszúról szólott Mózesnek, hanem büntetésről és számonkérésről, ami harmad- vagy negyedízigen (de nem hetedízigen) valóban kiterjedhet a következő nemzedékekre, viszont „irgalmasságot cselekszik ezerízigen” (lásd Kivonulás könyve 20,6 – Károli Gáspár fordítása) azokkal, akik őt szeretik. Ez utóbbi momentum a köztudatban nem szokott összekapcsolódni a büntetésről mondottakkal, pedig elhagyása meghamisítja az Isten szavai alapján Róla kirajzolódó képet.

A bibliai szövegből a legjellemzőbb részeket kiemelve, lényegében ezt mondja Isten magáról: „Az Úr türelmes, s bőségben van nála a kegyelem”, „szövetségét és szeretetét az ezredik nemzedékig megőrzi azok iránt, akik szeretik és megtartják parancsait”, „megbocsátja a bűnt és a gonosztságot, de azért nem hagyja megtorlatlanul, ellenkezőleg, az apák vétkeit a harmadik s negyedik nemzedékig számon kéri az utódokon”. (Az idézetek eredete: Számok könyve 14,18; Második Törvénykönyv 7,9)

A „botránkyó” tehát valójában kisebb: a Biblia szövege szerint vétkeink következményei utódainknak nem hét, hanem „mindössze” három vagy négy nemzedékére hatnak, vagyis ükunokáinkat már csak rosszabb esetben érinthetik. De miért sújtja a mi bűneinkért Isten azokat, akik nem részesek bennük? Miért kéri számon az emberektől azt, amit mások követtek el, még az ő születésük előtt? Hogyan egyeztethető ez össze Isten igazságosságával?

A válasz minden bizonnyal magatartásunk másokra gyakorolt hatásában keresendő. Mert tévedés azt hinni, hogy Isten sújtó nyilait a mi bűneink keltette felháborodása küldi hibáink által meg sem érintett utódaink felé. Mi magunk vagyunk a hibások, mert rossz példánk nem marad hatástalan, megzavarja, eltorzítja leszármazottaink belső mércéjét, és így maguk is hajlamosabbak lesznek a bűnre. Talán ugyanarra, amit magunk is elkövettünk. Ezért lehet esedékes az Úr számonkérése rajtuk.

Nemcsak a látványos példának vannak másokra kihatásai. Nehogy azt gondoljuk, hogy rejtegetett hibáink, szégyellt vagy esetleg fel sem ismert, netán tagadott ostobaságaink, titokban elkövetett, senkinek el nem árult bűneink nyomtalanul elmúlhatnak gyermekeink fölött. Ezek kimondatlanul is ott rejlenek lelkünkben (minél inkább titkoljuk őket, annál nagyobb nyomatékkal), láthatatlanul, de érzékelhetően megnyilvánulnak gesztusainkban, hanghordozásunkban, hangulatainkban. Ezeket a jelzéseket a környezetünkben élő emberek öntudatlanul is megfejtik, és bár legtöbbször nem tudatosodnak bennük, mégis hatnak magatartásukra, ítéleteikre, egész erkölcsi tartásukra. Az elkövetett bűn így válik „családi közkinccs”, amiért esetleg minden tagja felel majd. Hiába vagyunk magunk a fő felelősök a ragály előidézésében és terjesztésében, törvényszerűen nem csak mi bűnhődünk érte.

Gondolataink, szavaink, cselekedeteink és mulasztásaink tartalmainak (rossz vagy jó) kisugárzásából a legtöbbet azok érzékelnek, akik belőlünk származnak, velünk élnek, és ez nem kis felelősséget ró reánk. Mert nem létezik olyan privát erkölcsi szféra vagy akárcsak zug, amely kizárólag a mienk, közvetetten sincs érintkezése másokkal, amelynek semmiféle hatása ne lenne a körülöttünk élőkre.

Nem sok esélyünk van arra, hogy makulátlanok tudjunk lenni. De Jézus, amikor azt mondja: „Legyetek (...) tökéletesek, amint mennyei Atyátok tökéletes” (Máté 5,46), nem is

azt várja tőlünk, hogy valóban olyan hibátlanok legyünk mint Isten, hanem azt, hogy szüntelenül törekedjünk erre. Földi-emberi viszonylatokban a szó és a tett sohasem fogja maradéktalanul fedni egymást, de a magunkkal szembeni erkölcsi elvárások nélkül nagy a valószínűsége, hogy csak mindjobban süllyedünk a mocsárba.

A nyugati típusú demokráciák „modern” (vagy „posztmodern”?) társadalmában ma igen nehéz helyzetben van minden szülő. Nem csupán azért, mert az őt érő információözön fő sugallata lelki igénytelenség felé tereli, és számos hagyományosan elítélt magatartásra eleve felmentést ad azzal, hogy szinte kizárólag a törvénybe ütköző cselekedeteket tünteti fel kárhóztatandóknak. Hanem mindenekelőtt azért, mert a szélsőséges liberális ideológia alapján, „szakértőket” (pedagógusokat, pszichológusokat) is mozgósítva a társadalom elvárja tőlünk, hogy zsenge életkorukkal és lelki éretlenségükkel összeegyeztethetetlen mértékű szabadságot adjunk gyermekeinknek. Az emberek jelentős része behódol ennek a több csatornán keresztül gyakorolt nyomásnak (amelynek egyik legfőbb közvetítője a mások példáját követni kívánó, a sorból „kiríni” nem akaró gyermeke), és talán meg sem meri fogalmazni elvárásait, mert azokat az irányított „korszellem” a gyermek lelki világába tipróknak nyilvánítja. Az elvárások helytelenítésével arra kényszerít bennünket a társadalom, hogy többé-kevésbé lemondjunk gyermekeink nevelésének lehetőségéről. „Erre nincs is szükség, napjainkban ez anakronisztikus már – mondják némely ‘szakértők’ –, csak semmi verbalizáció, egyedül magatartásunkkal, személyes példánkkal igyekezzünk hatást gyakorolni rájuk”.

A korszellem azt várja el tőlünk, hogy ostobák legyünk: a serdülőknak úgy adjunk túlméretezett szabadságot, hogy még csak véletlenül se húzzuk meg számukra azokat a határokat, amelyek túllépése személyiségüket károsíthatja, életüket tévútra viheti. Akár a közvélemény jelentős része, tegyünk úgy, mintha az ember el sem követhetne olyan bűnt, amivel csak önmagát károsítja, nem utolsó sorban azért, mert a bűn fogalma napjainkban maga is anakronisztikus. Ne emeljünk korlátokat a rossz felé vezető úton, mert nem akadályozni, hanem meggyőzni kell őket, és hagyni, hogy ők maguk szabadon meggyőződjenek.

Korunk bálványt csinál a szabadság fogalmából. Hason csúszva imádja, és gyermekeinket, jövőnket akarja áldozni neki. Hamis fogalom ez, festett és feslett. Az igazi szabadság Isten nélkül, erkölcsi tartás nélkül nem elképzelhető.

Ha nekünk, szülőknak nincsenek elvárásaink velük szemben, gyermekeink kizárólag a külső elvárásoknak igyekeznek majd eleget tenni, és azok szerint próbálnak élni. A helyes értékrenddel bíró családokon belüli elvárások képezik a legszilárdabb alapját annak, hogy a felnövő emberben helyes elvárások alakuljanak ki önmagával szemben. A családi elvárások hiányában az igazi belső mércét felválthatják a szélesebb környezetből szedett támpontok alapján felépített hasznossági célkitűzések: úgy viselkedni, hogy „megérje”.

A gyermekneveléssel kapcsolatos kollektív ostobaságunk és az ebből eredő bűnök, meglehet, nem harmad- vagy hetedízigen, hanem ezredízigen kihatnak utódainkra, és az emberi társadalom fokozódó mértékű erkölcsi kiüresedéséhez vezethetnek.

A pusztulásba (és a kárhózatba) rohanást egyszer fel kell tartóztatnunk, és vissza kell fordítanunk. Ennek az igénye egyre nagyobb mértékben jelentkezik napjainkban, már csak azért is, mert helyzetünk és állapotunk rohamosan romlik. Ezt csupán a köldöknézők és a megtévesztettek nem látják. Lényegi változásra akkor van esélyünk, ha valóban és egészen visszatalálunk Istenhez. Mert sorsunkra a megoldást csak az ész és a szív szervesen összehangolt munkájával tudhatjuk megtalálni. Előbb-utóbb fel kell ismernünk, hogy ez nem megy a Lélek segítségével nélkül.

2001. március